

IN MEMORIAM

doi: 10.15388/Baltistica.57.2.2494

ARNOLDAS PIROČKINAS
(1931 02 25–2020 09 15)

2020 metų rugsėjį atsiveikinome su profesoriumi, habilituotu daktaru Arnoldu Piročkinu. A. Piročkinas gimė 1931 metų vasario 25 dieną Pašventyje, Jurbarko rajone. 1949 metais jis baigė Šilutės gimnaziją, 1955 metais – Vilniaus universitetą, po to dirbo mokytoju, 1963–1991 metais buvo VU Lietuvių kalbos katedros dėstytojas, docentas, 1991–1993 metais – Lituanistinių studijų katedros profesorius.

Tyrinėjimų pradžia derėtų laikyti dar 1955 metais apgintą diplominį darbą „Jono Jablonskio 1922 m. *Lietuvių kalbos gramatika*“ (vadovas Jonas Palionis). Tačiau po studijų Vilniaus universitete kuriam laikui mokslinė veikla nutrūko: iki 1963 metų mokytojauta Varėnos ir Tauragės rajonuose. Tačiau mokslai, matyt, traukte traukė, nes jau 1960 metais įstota į aspirantūrą, o jai baigiantis nuo 1963 m. rudens grįžta dėstyti į VU. Čia baigta ir 1965 m. apginta tuo metu kandidatine vadinta disertacija „Sujungiamieji sakiniai dabartinėje lietuvių literatūrinėje kalboje“.

A. Piročkinas daug metų įvairių specialybių studentams skaitė praktinės lietuvių kalbos ir kalbos kultūros kursus.



Juos rengiant, be abejo, reikėjo remtis Jono Jablonskio darbais. Tai lėmė dėmesį kalbos normų formavimosi istorijai, atidesnį žvilgsnį į Jono Jablonskio darbus. Iš tokio žvalgomojo tyrimo atsirado kursas lituanistams, o 1970 m. išleista mokomoji priemonė „Jono Jablonskio seminaras“. Gilinimasis į didžiojo kalbininko darbus, jo nuostatas lėmė ir kitų darbų – „Jono Jablonskio leksiniai taisymai“ (1970), „Jono Jablonskio gramatiniai taisymai“ (1976) – atsiradimą. Vėliau tarsi šių knygų apibendrinimas išleisti „Jono Jablonskio kalbos taisymai“ (1980).

Čia išryškinti pagrindiniai Jono Jablonskio kalbos norminimo principai, kurie analizuojami pagal kalbos struktūros lygmenis: fonetika (ir rašyba), leksika, morfologija, sintaksė. Kiekviena me skyriuje tarsi suregistruoti visi J. Jablonskio kalbos taisymai. Jie išrinkti ne tik iš gramatikų ar kitų knygų, bet ir iš gausių straipsnių, recenzijų, net laiškų. Visus juos lydi komentarai, atspindintys ir Jablonskio požiūrio į komentuojamą reiškinį pokyčius, ir dabartinių kalbininkų nuostatas.

A. Piročkino darbai svarbūs ne tik kalbotyros, bet ir kultūros istorijai. Pirmiausiai čia minėtini jo darbai, kuriuos laikome moksline Jono Jablonskio biografija. Tam skirtos dvi knygos – „Prie bendrinės kalbos ištakų“ (1977) ir „J. Jablonskis – bendrinės kalbos puoselėtojas“ (1978).

Stebina šių knygų šaltinių apimtis. Čia remiamasi Juozo Balčikonio parengtu Jono Jablonskio darbų penkiatomiu, J. Jablonskio gramatikos, sintaksės darbai, žodynėliu, jo kaip redaktoriaus, vertėjo darbai, recenzijomis, 1883–1940 m. periodika (per 3000 straipsnių), 15 archyvų medžiaga. Todėl kiekvienas autoriaus teiginys paremiamas dokumentais. Šiose knygose ne tik pateikta išsami kalbininko biografija, bet ir nustatyti teoriniai kalbos norminimo principai, išryškinta J. Jablonskio kaip leksikos ir gramatikos normintojo veikla, parodyti jo ir kitų kalbininkų nuomonių skirtumai ir jie įvertinti. Šios knygos padarė didžiulį įspūdį mokslo

bendruomenei – 1979 metais jos buvo įvertintos Lietuvos valstybine (tuomet vadinta respublikine) premija.

J. Jablonskio darbų tyrėjams svarbios autentiškų jo raštų – straipsnių ir laiškų publikacijos. Dera paminėti, kad laiškus galima rasti tik adresatų fonduose. Todėl A. Piročkinas turėjo numanyti, su kuo Jablonskio bendrauta, kur gali slėptis vienas ar kitas laiškas, atvirlaiškis. Beje, ir adresatų fondai yra išblaškyti, neretai dokumentai išskaidyti po kelias institucijas. Kaip rodo knygų „Jono Jablonskio laiškai“ (1985) ir „Straipsniai ir laiškai“ (1991) sutrumpinimai bei paaiškinančios pastabos prie laiškų, medžiaga rinkta iš 9 archyvų ir rankraštynų, tuometinių LTSR Literatūros muziejaus ir Knygų rūmų fondų, pasinaudota asmeniniais Rimutės Rimantienės, Marijos Šlapelienės, Antano Martinio archyvais. Iš viso paskelbti 424 laiškai 81 adresatui. Pažymėtina, kad visi laiškai palydimi būtinomis nuorodomis ir pastabomis.

Paskutinių metų publikacijos, vis detalesnis žvilgsnis į tokią įvairialypę J. Jablonskio veiklą leidžia tikėtis, kad rankraštyje likusi nauja A. Piročkino monografija atskleis dar ne vieną netikėtą mūsų didžiojo kalbininko darbų ir gyvenimo detalę. Belieka tikėtis, kad rankraštis kuo greičiau taps knyga.

1971–1972 m. A. Piročkinas stažavosi Čekijoje. 1973 m. išleido čekų kalbos vadovėlį, paskelbė Čekijos archyvuose rastos lituanistinės medžiagos, išvertė čekų ir kitų tautų rašytojų

kūrinių, recenzavo „Lietuvių literatūros enciklopediją“. Paskelbė publicistinių straipsnių įvairiais Lietuvos istorijos, kultūros, literatūros, politikos klausimais, juos nuolat spausdino „Literatūra ir menas“, „Mokslo Lietuva“, „Gimtoji kalba“, „Voruta“ ir kiti žurnalai bei laikraščiai. 1981 m. paruošė Julijaus Zegerio kūrybos rinkinį „Lietuviškos godos“. 1995 metais parašė monografiją „Devyni Adomo Mickevičiaus metai“, išleistą ir Lenkijoje.

A. Piročkinas buvo atidus savo giminės istorijai. Jis buvo Jurbarko garbės pilietis. Jo iniciatyva išleista knyga „Jurbarkas. Istorijos puslapiai“ (1996). Jis yra šios knygos sudarytojas ir atsakingasis redaktorius, parengė knygos straipsnius apie Smalininkus iki Antrojo pasaulinio karo, apie Žvyrių evangelikų liuteronų bendruomenę, okupacijų aukas, žymius Jurbarko krašto žmones ir kt.

Giedrė ČEPAITIENĖ
[giedrecepaitiene@gmail.com]